

Emma Kärenaho

**NIVELVAIHEESSA ESIKOULULAI-
SESTA KOULULAISEKSI –**
Lapsen näkökulmia päiväkodin, esikoulun ja
koulun arjesta

Opinnäytetyö
Sosiaalialan koulutusohjelma

2017

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä Emma Kärenaho	Tutkinto Sosionomi (AMK)	Aika Syyskuu 2016
Opinnäytetyön nimi Nivelvaiheessa esikoululaisesta koululaiseksi – lapsen näkökulmia päiväkodista, esikoulusta ja koulusta		44 sivua 4 liitesivua
Toimeksiantaja Tesjoen koulu, Loviisa		
Ohjaaja Lehtori Virve Remes		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lapsen ajatuksia ja kokemuksia heidän arjestaan. Samalla tarkoituksena oli tuoda lapsen ääni esiin ja vahvistaa lapsen osallisuuden kokemusta itsenäisenä toimijana. Tavoitteena oli tuottaa tietoa tilaajalle, Tesjoen koululle Loviisassa, lasten tarpeista ja toiveista. Tutkimus toi tietoa siitä, miten lapset olivat kokeneet arjen päiväkodissa ja esikoulussa sekä kuinka he kokivat tulevan koululaisen roolinsa.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelemalla lapsia yksitellen. Tutkimuksen aineisto käsiteltiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimukseen osallistui yksi esikouluryhmä ja ryhmästä haastateltiin yhdeksää lasta. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys käsittelee esikouluikäisen lapsen kehitysvaiheita, lapsen oikeutta hyvään elämään sekä lapsen arjen toteutumista päiväkodissa, esikoulussa ja koulussa.</p> <p>Tutkimustuloksissa lapsen arki esiopetuksessa näyttäytyi positiivisessa valossa. Tutkimustulosten perusteella lapset tulivat mielellään esikouluun ja viihtyivät hyvin esiopetuksessa. Huomioitavaa tuloksissa oli se, että kaikki lapset mainitsivat mieluisimmaksi tekemiseksi esikoulussa leikkimisen. Koulun aloittamisessa useaa lasta huolesti se, että saako koulussa yhtään leikkiä. Tämä esiopetusryhmä odottaa kouluun menoa tai pääsyä. Tesjoen koulu sai tutkimuksesta tietoa, jota he voivat hyödyntää työssään esikouluisten kanssa sekä koulun siirtymävaiheessa.</p>		
Asiasanat esikoululainen, esiopetus, laadullinen tutkimus, lapsen näkemys		

Author	Degree	Time
Emma Kärenaho	Bachelor of Social Services	September 2016
Thesis Title		
The Transition from Preschool to School – Child’s Opinion of Daycare, Preschool and School		44 pages 4 pages of appendices
Commissioned by		
Tesjoki school, Loviisa		
Supervisor		
Virve Remes, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The general purpose of this thesis was to define child’s opinion and experiences in their daily live. The secondary aims were: to find out information about the aspects the children value, and to bring up the voice of child and strengthen their experience of inclusion as an independent actor. The information, results, and data analysis were requested by Tesjoki School in Loviisa, in order to investigate the needs and wishes of children at preschool compared with their impression when starting school, and also, how the children had experienced the time in kindergarten, preschool and school and what they were expecting in the future.</p> <p>The research method in this thesis was qualitative. The material was collected by interviewing the children one by one. The material was analyzed using typecasting method. The study involved one group of preschool students and interviews were made with nine children. The analysis segment is focused on the child’s opinion. The central topics of theoretical framework is considering the preschool age child development stages, the child’s rights to a good life, as well as the realization of the child’s everyday life in kindergarten, preschool, and school.</p> <p>Preschool education is part of the child’s everyday life. In the results, the child’s everyday life in preschool manifests itself in a positive light. According to the results the majority of children enjoyed coming to preschool and they got on well. Preschool education was seen positive to most of the children. The children were waiting for the school start, even if it was seen challenging by many. In the results, it can be noted that all children mentioned playing as the activity they preferred most. Also several children were concerned about the time to play in school. In general, it can be said that this preschool group are doing well and that they are looking forward to going to school. Tesjoki School received information about children’s ideas through research which can be used when working with preschoolers and in their transition to school.</p>		
Keywords		
child’s opinion, qualitative research, preschooler, preschool education		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	ESIKOULUIKÄINEN LAPSI	8
2.1	5–6-vuotiaan lapsen kehitys	8
2.2	Sosiaalinen kehitys	9
2.3	Fyysinen ja motorinen kehitys.....	9
2.4	Kognitiivinen kehitys	10
2.5	Sosioemotionaalinen- ja emotionaalinen kehitys	11
3	LAPSEN ARKI	12
3.1	Lapsen oikeus hyvään elämään	12
3.2	Lapsilähtöisyys	13
3.3	Leikkiminen osana arkea	14
4	VARHAISKASVATUKSESTA PERUSOPETUKSEEN	14
4.1	Lapsena päivähoitossa	15
4.2	Lapsena esikoulussa	16
4.3	Lapsena koulussa.....	16
5	AIEMMAT TUTKIMUKSET	17
5.1	Lapsibarometri 2016; Luottamus 6-vuotiaiden lasten kokemana	18
5.2	Esikoululaisen kokemuksia esikoulun alkumetreillä.....	18
5.3	Esiopetus lapsen silmin – lasten kokemuksia esikoulun käymisestä	19
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
6.1	Tutkimuksen tavoitteet.....	20
6.2	TKI-kysymys ja alakysymykset	20
6.3	Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	21
6.3.1	Haastattelu	21
6.3.2	Tutkimuksen eteneminen	22
6.4	Aineiston analyysi	24
7	TUTKIMUSTULOKSET	25

7.1	Kokemuksia päiväkodista	26
7.2	Kokemuksia esiopetuksesta	28
7.3	Ajatuksia koulusta.....	31
7.4	Esikoululaisen haaveita	32
7.5	Esikoululaisille tärkeät asiat.....	34
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	35
8.1	Eettisyys ja luotettavuus	36
8.2	Jatkotutkimus- ja kehittämissuhteet	37
9	POHDINTA.....	37
	LÄHTEET.....	40

1 JOHDANTO

Osallisuus, toimijuus ja yhteisöllisyys ovat sosiaalialalla aina ajankohtaisia aiheita. Karlsson ja Karimäki (2012, 7–12) toteavat, että kokemuksia ja tietoa näiden toteutumisesta lasten arjessa on toistaiseksi vain vähän. Osallisuudella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lapsen mahdollisuutta ilmaista itseään, kertoa omista kokemuksistaan sekä mahdollisuudesta olla tuottamassa tietoa omasta arjestaan. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen määritelmässä *lapsen osallisuus tarkoittaa mahdollisuutta olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa itseään koskevaa ja lapsen etua turvaavaa työtä*. Tämä osallisuus on tärkeää myös lapsen kasvun ja kehityksen kannalta. Sillä näin opitaan samalla olemaan ja elämään yhdessä. (THL 2016.)

Shier (2001, 112) esittää lapsen osallisuuden toteutuvan lasta kuuntelemalla, lapsen näkemykset huomioimalla, ottamalla lapsi mukaan päätöksentekoon ja antamalla lapselle mahdollisuuksia vaikuttamiseen. Lapsen näkökulman esiintuominen on tärkeää lapsen kannalta sekä yhteiskunnallisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn ja toimintaympäristöönsä (VASU Loviisa 2011). Lisäksi lainsäädäntö turvaa vahvasti lapsen oikeutta itsensä ilmaisemiseen sekä oikeutta oman näkemyksen esille tuomiseen (Perustuslaki 628/1998, 6. §).

Aihe kiinnostaa henkilökohtaisella tasolla. Samalla se on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti merkittävä aihe. Syksyllä 2016 on siirrytty noudattamaan valtioneuvoston päätöksen mukaisesti uutta opetussuunnitelmaa uusine tuntija-koineen ja tavoitteineen (OPS 2016). Uusi opetussuunnitelma on puhuttanut, kun olen tehnyt ensimmäistä harjoitteluani kiertävän koulukuraattorin kanssa sekä viime lukukaudella toisessa harjoittelussa alakoulussa luokanopettajan sijaisena. Koulun arjessa työskennellessäni ajatus opinnäytetyön aiheesta alkoi kypsyä ja sain työlleni tilaajan syksyllä 2016. Aihe nousi esiin yhteisten keskustelujen kautta koulun työyhteisössä sekä harjoitteluissa omien kokemusteni kautta lapsen nivelvaihtoyöskentelyssä. Esiopetusikäinen lapsi elää siirtymävaiheessa monellakin tapaa. Moni lapsi tuntee päivähoidon ja elää osaksi arkeaan sekä päiväkodissa että esikoulussa. Toisaalta uusi koululaisen rooli ja siirtymävaihe kouluun on muutos koko perheelle.

Kouluun siirtyminen antaa lapselle uudenlaista itsenäisyyttä, vapauttakin ja samalla vastuuta pärjäämisestä. Moni pieni koululainen lähtee aamulla yksin kouluun sekä palaa kotiin yksin. Pieni koululainen tarvitsee vielä paljon fyysistä huolenpitoa, mutta myös läsnäoloa ja kuuntelemista. Rooli lapsesta päiväkodissa, esikoululaisena ja koululaisena on uusi ja vaativa myös lapselle itselle. Halusin työssäni tuoda esiin lapsen äänen kuuluviin ja toteuttaa näin sosiaalialalla ominaisen osallisuuden toteutumista.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lapsen näkökulmia ja kokemuksia päivähoitosta ja esikoulusta sekä ajatuksia tulevasta koululaisen roolista. Alatavoitteena oli selvittää, millaisia huolia koulun aloittamiseen liittyy ja miten lasten huolia voitaisiin ennaltaehkäistä esikouluvuoden aikana. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli laajentaa omaa näkemystä ja saada näkökulmaa esikoululaisten kokemuksista, joita voin mahdollisesti hyödyntää tulevaisuudessa työntekijän roolissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on hyödyttää tilaajaa tuomalla esiin lapsen näkemyksiä lapsen arjesta sekä tuottaa uutta tietoa, jota voidaan hyödyntää siirtymässä esikoulusta koululaiseksi.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua teemahaastattelua, joka on toteutettu yhdelle esikouluryhmälle. Aineiston analyysivaihe on tehty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen. Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee esiopetusikäisen lapsen kehitysvaiheita, lapsen oikeutta hyvään elämään ja hyvinvointiin, sekä lapsen arjen käsitettä ja arjen ympäristöjä ja näiden laisäädäntöä.

Hyvään lapsuuteen kuuluu monia asioita (Kalliala 2012, 83). Ympäristöllä on suuri vaikutus lapsen arjen hyvinvointiin. Esiopetuksella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa koko sitä fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta lapsen kannalta tapahtuu. Kuokkanen (2014, 62) mainitsee hyvän oppimisympäristön ohjaavan lapsen uteliaisuutta sekä tukevan lapsen aktiivisuutta. Mielestäni lapsen kerronta ja kuuleminen ovat tärkeitä siksi, että voimme kehittää palveluita ja lapsen koulupolkua käyttäjälleen paremmaksi.

2 ESIKOULUIKÄINEN LAPSI

Esiopetusikäinen lapsi nähdään taitavana yksilönä ja oppijana. Kuusivuotias lapsi on omatoiminen, aloitteellinen ja sopeutuva. Tunteet saattavat vielä aialahdella helposti ja näkökulmat liittyvät usein omaan itseen. Oikeat työt kiinnostavat lasta ja lapsella on kykyä tehdä asioita loppuun asti. Uusia asioita opitaan leikkimällä ja kokeilemalla. Leikkimisen lisäksi kuusivuotiasta kiinnostavat liikkuminen ja koululaisen taidot. Myös sääntöleikit kiinnostavat, mutta toisaalta halutaan koetella vanhempia ja kodin sääntöjä. Lapsi haluaa itsenäistyä, kaverit ovat tärkeitä, mutta riitoja voi vielä tulla herkästi. Riitojen sovitelussa tarvitaan aikuisen apua, vaikka osaksi lapsi osaa sovittaa riitoja itsekin. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 63–64; MLL.)

2.1 5–6-vuotiaan lapsen kehitys

Kasvun ja kehityksen käsitettä on tässä tutkimuksessa käytetty synonyymeinä toisilleen. Kasvu kuvaa paitsi ihmisen fyysistä kasvamista myös henkistä kasvua, joka tarkoittaa ihmisen sisäistä muutosta läpi elämän. Kehitys käsitteenä tarkoittaa, että ihmisen muuttuminen elämän aikana on jatkuvaa ja osin tiedostamatontakin. (Ojanen ym. 2013, 64.)

Lapset kehittyvät paitsi yksilöllisesti myös vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Tässä vaiheessa saavutetut onnistumisen kokemukset luovat pohjaa lapsen myöhemmälle käsitykselle itsestään aktiivisena toimijana. Lapsella on yleensä esikouluikäisenä hyvät sosiaaliset perustaidot tulla toimeen toisten ihmisten kanssa. Näitä taitoja harjoitellaan ja vahvistetaan sekä esikoulussa että kotona. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49–53.)

Jokaisella lapsella on oma temperamentti ja omat vahvuutensa. Yksi lapsi on taitava piirtämään, toinen on motorisesti taitava ja kolmas on hyvä keksimään leikkejä toisten kanssa. Tärkeää lapsen kehityksen kannalta on, että lapsella on mahdollisuus kehittyä turvallisessa, motivoivassa ja hyväksyvässä ympäristössä. Lapsi tarvitsee yhtäläillä johdonmukaisuutta ja rajoja mutta samalla sallivuutta ja joustavuutta oppiakseen ja kehittääkseen luovuuttaan.

2.2 Sosiaalinen kehitys

Sosiaalinen kehitys kulkee käsi kädessä minäkäsityksen ja tunne-elämän kehityksen kanssa (Ojanen ym. 2013, 166). Kulttuureiden välillä on eroja siinä mitä pidetään sopivana sosiaalisena käytöksenä. Esimerkiksi lapsen ja vanhemman, kuten miehen ja naisen, roolit vaihtelevat eri puolilla maailmaa. Sosialisatio tarkoittaa Ojasen ym. (2013, 166) mukaan kehitystä, jonka kuluessa ihminen omaksuu kulttuurinsa arvot, asenteet, normit ja käyttäytymismallit.

Sosiaalisen kehityksen sisältöjä voidaan kuvata esimerkiksi kykynä asettua toisen asemaan (empatia) tai ymmärtää oikean ja väärän ero (moraali). Lapsi oppii sosiaaliset normit suhteessa ympäristöönsä. Sosiaalinen kehitys jatkuu läpi elämän. Lapsi oppii yhdessä olemisen taitoja mallintamalla sekä kokeilemalla. (Keltinkangas-Järvinen 2012, 49–50; Ojanen ym. 2013, 167.)

5–6-vuotias lapsi tarvitsee aikaa leikkimiseen, mutta jaksaa keskittyä pieniä aikoja ohjattuun toimintaan. Lapsi osaa toimia ryhmässä ja noudattaa sääntöjä, mutta saattaa tarvita tukea sääntöjen muistamisessa. Esikouluikäinen on jo omaksunut arvoja ja asenteita omasta kulttuuristaan. Lapsi osaa selvittää osittain itsekkin ristiriitatilanteita, mutta tarvitsee ajoittain aikuisen apua. Lapsi kokeilee rajojaan ja harjoittelee uuden oppimista sekä kasvamista koululaisen rooliin. (Ojanen ym. 2013, 170.)

2.3 Fyysinen ja motorinen kehitys

Keho on jatkuvassa vuorovaikutuksessa sisäisten ja ulkoisten havaintojen, tunteiden ja toimintojen kanssa. Kehonhahmotus vaikuttaa minäkuvaan eli persoonaan ja siihen, minkälaiseksi lapsi kokee itsensä. (Ojanen ym. 2013, 129.) Kehon hallinnalla on iso merkitys tavallisista päivittäisistä toiminnoista selviytymiselle läpi ihmisen elämän.

Sääkslahti (2015, 25) määrittelee fyysisen kasvun ja kehityksen olevan lapsen kehon ja koon kasvua ja maturaation olevan kypsyä. Kypsyminen on seurausta hermoston kehittymisestä. Esiopetus ja koulun alkuopetus aika ovat vahvaa yleisen oppimisen aikaa. Esikouluikäiset lapset ovat lihas- ja jänneaktiviteetiltään harjaantuneet jo voimankäytön säätelyyn.

Opeteltavaa ovat rauhoittumisen taidot sekä lihasten rentouttaminen. Kehon ja erilaisten tilojen hahmotusta voi kehittää esimerkiksi kokeilemalla erilaisia välineitä sekä hyödyntämällä lapsen luontaista kiinnostusta liikkua. (Sääkslahti 2015, 37–39.) Motorisella kehityksellä tarkoitetaan liikkeiden kehitystä. Ihmisen motorinen kehitys jatkuu läpi elämän. Perimä antaa joitakin rajoja kehityksen mahdollisuuksille, mutta myös ympäristöllä, lapsen persoonalla ja motivaatiolla on merkitystä, millaisia motorisia taitoja kukin lopulta hallitsee.

Lapselle luontainen tapa toimia on liikkuminen, tutkiminen ja leikkiminen. Motorinen kehitys alkaa päästä ja jatkuu vartalon ja käsien kautta lopuksi jalkojen lihasten hallintaan. Kehitys etenee kokonaisvaltaisista liikkeistä eriytyneisiin liikkeisiin. 5–6-vuotias lapsi on jo melko taitava liikkuja ja hallitsee motoriset perustaidot niin hyvin, että voi nauttia liikunnasta ja erilaisista sääntöleikeistä. Liikunnan perustaitojen harjoittelu on vahvimmillaan leikki-iässä. Esikouluikäinen lapsi voi oppia sitomaan omat kengännauhat tai ajamaan polkupyörällä ilman apupyöriä. Lapsen kannustaminen on erityisen tärkeää sekä motoristen taitojen kehittymiseksi että lapsen kehonkuvan vahvistumiseksi. (Ojanen ym. 2013, 123–131; Sääkslahti 2015, 32–39, 83.)

2.4 Kognitiivinen kehitys

Kognitiivinen kehitys tarkoittaa ihmisen tiedon käsittelyä ja sen kehitystä. Kognitiivisuus sisältää havaitsemisen, muistin, ajattelun, kielen ja oppimisen. Ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa kielellä on tärkeä asema. Lapsi oppii jäsentämään havaintomaailmaansa kielen avulla. Kieli säätelee käyttäytymistä. Se on sosiaalisen vuorovaikutuksen, mielikuvituksen, ajatusten ja tunteiden viestintäväline. (Ojanen ym. 2013, 135; Sääkslahti 2015, 91.)

Esikouluikäinen lapsi hallitsee jo tuhansia sanoja sekä osaa käyttää kieltä tilanteeseen sopivalla tavalla. Lapsi osaa kommunikoida erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa. Hän osaa kertoa tarinoita sekä hallitsee vaikeita äänneitä omasta äidinkielestään. Kuitenkin käsitteiden hallinta vaatii vielä harjoittelua. Esimerkiksi käsitteet ”mustavalkoinen”, ”sinisilmäinen”, ”läpinäkyvä” saattavat saada vain hyvin konkreettisia merkityksiä lapselta kysyttäessä näiden sanojen merkitystä. (Ojanen ym 2013, 137.)

Kuusivuotias on kiinnostunut koululaisen taidoista, lukemisesta, kirjoittamisesta, numeroista ja kirjaimista. Näitä taitoja harjoitellaan osaksi leikin kautta esikoulun arjessa. Kannustava, kokeilemiseen ja tutkimiseen salliva ilmapiiri ja innostava henki vaikuttavat lapsen kognitiiviseen kehitykseen, luovuuden ja mielikuvituksen kehitykseen. (Sääkslahti 2015, 92.)

2.5 Sosioemotionaalinen- ja emotionaalinen kehitys

Emotionaalinen kehitys näyttäytyy kykyinä samaistua toisten tunteisiin, halukkuutena auttaa toisia sekä omien tunteiden hallintaa ja säätelykykyä. Sosioemotionaalisen kehityksen tarkoituksena Sääkslahden (2015, 113) mukaan yksilön oman, tasapainoisen tunne-elämän, tarkoituksen mukaisen toiminnan ja myönteisten sosiaalisten tavoitteiden saavuttamista sekä vuorovaikutuksen parantamista. Näiden taitojen parantamiseksi lapsen tulee oppia tekemään yhteistyötä toisten kanssa, kuuntelemaan muita ihmisiä, odottamaan omaa vuoroa ja sietämään pettymyksiä, esimerkkinä tästä lautapelin pelaaminen. Jonkun vuoro on voittaa ja toisen vuoro hävitä.

Yhteisissä leikeissä ja toiminnassa lapsi oppii vuorovaikutustaitoja. Yhteiset leikit opettavat empatiaa ja sosiaaliset taidot kehittyvät. Esikouluikäinen lapsi on oppinut neuvottelemaan ja ystävyyssuhteet ovat osoitus siitä, että vuorovaikutustaitoja on olemassa. (Sääkslahti 2015, 119.) Taitoja harjoitellaan esikoulussa päivittäin toimimalla yhdessä erilaisissa arjen vuorovaikutustilanteissa.

Keltikangas-Järvinen (2010, 32) muistuttaa sosiaalisuuden olevan osa temperamenttia, kun sosiaaliset taidot kuuluvat ihmisen persoonallisuuteen. Lapsen temperamentilla ja kiihtyvyydellä on vaikutusta myös siihen kuinka vanhemmat ja muut aikuiset kasvattavat ja toimivat lapsen kanssa. Esimerkiksi vilkas ja nopea lapsi saa osakseen enemmän kieltoja ja rajoittavaa puhetta aikuiselta kuin saman ikäinen, mutta temperamentiltaan rauhallinen lapsi. (Keltikangas-Järvinen 2010, 32–33.)

3 LAPSEN ARKI

Arjella tarkoitetaan tässä tutkimuksessa lasten elämää päivähoidossa, esikoulussa ja koulussa. Arkea, joka muodostuu rutiineista ja jota eletään maanantaista perjantaihin. *Arki on niin tuttu asia, että useat siinä tapahtuvat ilmiöt, tapahtumat ja toiminnot tuntuvat itsestään selviltä* (Kyrölampi-Kylmänen 2010, 15). Arjen rakenteella ja ympäristöllä on vaikutusta ihmisen viihtyvyyteen ja hyvinvointiin sosiaalipedagogisestakin näkökulmasta esittävät Cederlund ja Berglund (2014, 100).

Esiopetus on lapsen arkea (Hujala 2002, 12). Kallio, Stenvall, Bäcklund ja Häkli (2013, 69) toteavat arkiympäristöjen olevan merkittäviä kasvun ja oppimisen paikkoja, vaikka ne voivat ulkoapäin tarkasteltuina vaikuttaa kaoottisilta tai apaattisilta. Arjen osallisuutta korostava näkökulma puolestaan tarjoaa jopa lähtökohtia syrjäytymisen ehkäisemiseen (Kallio ym. 2013, 71). Tärkeää on muistaa, että lapset itsekin rakentavat lapsuutta ja omaa arkeaan. Lasten eletty ja koetut lapsuudet ovat kullakin henkilökohtaisia eivätkä näin ollen mahdumihinkään ”normaalilapsuuden” tai ”normaaliarjen” kaavaan. (Alanen 2009, 23.)

Yhteiskunnan instituutiot, esimerkiksi perhe, kasvatus-, koulutus- ja harrastuspaikat, työ sekä media, eivät ole vain lapseen vaikuttavia tekijöitä, vaan tuottavat lapsuuden, sen ehdot ja mahdollisuudet tietynlaisiksi. (Alasuutari 2009, 54–55.) Lapsi elää arkeaan omassa kodissaan, päivähoidossa, esikoulussa ja koulussa. Näiden lisäksi kukin elää arkeaan omassa kodissaan, harrastusten sekä muiden arjessa toistuvien rutiinien kautta.

3.1 Lapsen oikeus hyvään elämään

Hyvinvointi rakentuu fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen tasopainolle. Yhden osa-alueen korostaminen johtaa tyytymättömyyteen toisilla alueilla enemmän tai myöhemmin. (Sääkslahti 2015, 108.) Lapsi nähdään tässä ajassa ja suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisena, tuottavana, kommunikoivana, ympäristöä ja kulttuuria rakentavana toimijana ja yhteiskunnallisena vaikuttajana (Karila 2013, 41). McAuley, Morgan ja Rose (2010, 39) huomauttavat, että jos haluamme lisätä tietoisuutta lapsen hyvinvoinnista tulee meidän kysyä siitä lapselta itseltä.

Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Suomessa sopimus astui voimaan kaksi vuotta myöhemmin. Sen mukaan kaikilla lapsilla pitäisi olla oikeuksia riippumatta lapsen ihonväristä, sukupuolesta, kielestä, uskonnosta, poliittisesta mielipiteestä, sosiaalisesta alkuperästä, varallisuudesta, vammaisuudesta tai syntyperästä. Koko sopimuksen kattava ja sen muita määräyksiä yhdistävä tekijä on lapsen etu. (Järvinen ym. 2012, 57.)

Suomessa on ollut vuodesta 2005 lapsiasiavaltuutettu, jonka viran perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Hänen tehtäviinsä kuuluu lasten oikeuksista ja edusta huolehtiminen suomalaisessa yhteiskunnassa. (Lapsiasia.) Lisäksi lapsen etua turvataan lainsäädännössä erityisesti laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä lastensuojelulaissa.

3.2 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyys on lapsen tarpeiden ensisijaista huomioimista. Aikuislähtöisyys on puolestaan lapsilähtöisyyden vastakohta, jossa aikuisen näkökulma on ensisijaisena. Lapset eivät kuitenkaan voi toimintaa johtaa sen enempää päiväkodissa kuin koulussakaan. Tuloksena on hallitsematon kaaos. Aikuisten tehtävänä on luoda rutiineja, asettaa sääntöjä sekä pitää sovitusta kiinni. Kallialan (2012, 47–47) mukaan lapselle on kuitenkin annettava mahdollisuuksia vaikuttaa itseään koskeviin asioihin siinä määrin kuin se on lapsen ikätaso huomioiden mahdollista.

Hujala (2002) määrittää lapsilähtöisyydellä tarkoitettavan lapsen omaan kulttuuriin, kokemukseen ja toimintaan perustuvaa prosessia. Se rakentuu käsitykselle lapsesta, joka on luonnostaan sosiaalinen, leikkivä, utelias ja aktiivinen. Esiopetuksessa kunnioitetaan lapsen omaa persoonaa ja yksilöllisyyttä sekä valmiuksia oppia ja tutkia asioita. Lapsilähtöisessä ajattelussa lapsi nähdään toimijana omassa kontekstissaan.

Kyrönlampi (2011, 23) esittää lapsilähtöisiksi kysymyksiksi: millaista on lapsen oleminen, millaisia ovat lapsen kokemukset ja millaista on lapsen asemassa

toimiminen. Myös tutkimuksen tekemisen lähtökohtana tulee olla lapsilähtöisyys. Lapselle esitettäviä kysymyksiä on harkittava tarkkaan, koska lapsen ja aikuisen ajattelu eroavat vielä paljon toisistaan.

3.3 Leikkiminen osana arkea

Leikissä lapsi voi itse päättää mitä ja miten. Leikissä lapsen sisäinen maailma järjestyy ja rakentuu. Leikki on mielikuvituksen tuote, mutta leikin kautta asioita ja tapahtumia voidaan kehittää. Leikki on luovaa. Leikillä on aina myös yhtymäkohtia aikansa kulttuuriin, eettiseen ja moraalikäsitteeseen. (Helenius & Lumme, 2014, 14–15.)

Andréasson ja Allard (2015, 79) huomauttavat, että päivittäiset rutiinit muodostaa opettaja. Jos nähdään, että leikkiminen ja yhteistyötaidot ovat tärkeitä, täytyy niille järjestää myös aikaa sekä sopiva ympäristö arjessa. Rutiinit auttavat vastaamaan kysymyksiin, ehditäänkö ulkoilla? Kuinka paljon aikaa on leikkimiseen ja milloin syödään? Asioiden tietäminen luo samalla turvallisuutta. (Andréasson & Allard 2015, 79.)

Leikki kuuluu lapsen arkeen kaikkialla maailmassa. Lapselle leikki on luonnollinen tapa itseilmaisuun. Leikin avulla opitaan tunnetaitoja sekä kehitytään vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Vaikka leikkiä voi yksinkin. Kyrönlampi-Kylmänen (2010, 79) muistuttavat, että leikin avulla lapsi kasvaa ja kehittyy ja pystyy käsittelemään elämässään tapahtuvia muutoksia. Aikuisina muistamme itsekkin erilaisia leikkejä lapsuudesta. Näihin muistoihin liittyy usein iloa ja vapauden tunnetta. Lapsi nauttii ja iloitsee saadessaan leikkiä (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 79).

4 VARHAISKASVATUKSESTA PERUSOPETUKSEEN

Sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen arkea säätelee lainsäädäntö. Tehtäväkehys ja henkilöstön ammatilliset kelpoisuudet säädetään myös laissa. Päivähoitolaki on laadittu vuonna 1973. (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973.) Perusopetuslaissa säädetään esiopetuksesta sekä perusopetuksesta (Perusopetuslaki 21.8.1998/628).

4.1 Lapsena päivähoidossa

Päiväkoti toisena kotina saa merkityksen päiväkodista turvasatamana, turvallisena pesänä, isona perheenä (Karila 2013, 37). Suomalaisella varhaiskasvatuksella on pitkä historia. Sen tehtävänä oli ja on mahdollistaa vanhempien työssäkäynti sekä perheiden kasvatustyön tukeminen. Laadukkaaseen päiväkotitoimintaan osallistumista pidetään useimmiten suotuisana lapsen kehitykselle ja erityisesti sosiaaliselle kehitykselle. (Karila 2013, 33, 41.)

Talouden vaikutus toimintaympäristöön ja varhaiskasvatuksen rakenteisiin on jatkuvasti läsnä yhteiskunnallisessa keskustelussa. Suomalaisen varhaiskasvatuksen pedagogiikka on muutoksessa. Päiväkodeissa lapsia ja aikuisia ryhmitellään monenlaisten periaatteiden mukaan. (Raittila 2013, 88–89.) Lisäksi lapsiryhmien koot ja ryhmissä työskentelevien aikuisten määrä vaihtelee. Kalliala (2012, 9) esittää, aikuisten vastuun olevan suuri juuri lain ja asetusten laatimisen osalta. Aikuisilla on myös päätäntävalta ja pedagoginen vastuu toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Kuitenkin lapsen kokemus määrittelee viime kädessä sen, voidaanko päivähoitoa pitää laadukkaana (Kalliala 2012, 9).

Lain mukaan päivähoidon tehtävänä on kotien tukeminen lasten kasvatustehtävässä sekä lapsen tasapainoisen kehityksen edistäminen. Lisäksi tarkoituksena on edistää lapsen fyysistä, sosiaalista, ja tunne-elämää sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/26.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet (Vasu 2005) määrittää lapselle ominaisiksi tavoiksi toimia leikkimisen, liikkumisen, taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen, sekä tutkimisen (Vasu 2005, 20, 22–23, 25). Hyvä lapsuus on tavoiteltava asia. Kallialan (2012, 12) mukaan lapsen asemaa voidaan hahmottaa riippuvuuden ja tarvitsevuuden sekä toisaalta toimijuuden ja osallisuuden näkökulmista. Pelkkä tietäminen ei kuitenkaan johda mihinkään jos ei ole tahtoa toteuttaa vaatimuksia laadukkaasta varhaiskasvatuksesta. ”Leikkivien lasten täytyy saada näkyä ja kuulua!” (Kalliala 2012, 15.)

4.2 Lapsena esikoulussa

Esiopetus on perusopetuslain mukaista toimintaa. Esiopetuksen tarkoituksena on tarjota lapsille suunnitelmallista opetusta ja kasvatusta joko päivähoitossa tai peruskoulussa. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden.

Vasu (2005, 18) määrittää lapsen olevan synnynnäisesti utelias, oppimaan halukas, halukas kertaamaan ja toistamaan asioita. Esikouluikäinen lapsi opettelee uusia taitoja esiopetuksessa vuorovaikutuksessa ympäristön ja ihmisten kanssa. Lapselle ominaiset tavat toimia ovat liikkuminen, leikkiminen, tutkiminen ja ilmaiseminen (Vasu 2005, 20). Lapsi voi kokea oppimisen iloa saadessaan toteuttaa näitä tapoja. Mielekäs tapa toimia auttaa lasta kokemaan oppimisen ja onnistumisen iloa. Lapsen tulee saada tehdä aloitteita, valita toimintaa sekä ilmaista ajatuksiaan. (Vasu 2005, 18.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2010 lapsen osallisuus nostetaan yhdeksi toiminnan järjestämisen perusteeksi. Esiopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä ja osallisuutta. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 lapsen aktiivinen toimijuus mainitaan omassa luvussaan. *Lapsi on osallisena ja oman elämänsä toimijana* (Turja 2016, 44).

Hujasen (2002, 8) mukaan esikoulu on ollut sosiaalinen riitti nousta esikoululaisesta melkein koululaisen rooliin. Hakkarainen (2002, 109) tuo esiin näkökulman leikin merkityksellisyydestä kouluvalmiuksien ja oppimisen kehittämisessä. Ongelmallista on se, että leikki ei tuota selkeitä tuloksia, kuten esimerkiksi ainesisältöjen oppiminen. Esiopetuksen perusteissa todetaan, että leikin kautta oppiminen on tärkeää ja toiminnassa olisi otettava huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta. (Vasu 2005, 20–21.)

4.3 Lapsena koulussa

Perusopetus on perusopetuslain mukaista toimintaa. Opetuksella on sekä kasvatus- että opetustehtävä. Tarpeellisten tietojen ja taitojen lisäksi opetushallitus määrittää opetuksella olevan myös yksilön kasvua ja kehitystä tukevan

tehtävän sekä laajemmin kasvua ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen. (OPH.)

Lapsen koulupolkua ja tuntijakoa ohjaa uusi opetussuunnitelma. Tutkitusti paitsi oppimiseen myös koulussa viihtymiseen vaikuttavat lisäksi koulun koko, luokkakoko, opettaja ja näiden pysyvyys tai vaihtuvuus. Lapsen saadessa mahdollisuuksia itsenäiseen päätöksen tekoon turvallisessa ja kannustavassa ympäristössä luodaan edellytyksiä oppimiselle. (Saloviita 2013, 22–25, 38–39, 43.) Saloviidan (2013, 43) mukaan on erityisen tärkeää, että opettajalla on kannustava ja myönteinen suhtautuminen kaikkien, myös heikoimpien oppilaiden oppimista kohtaan.

Lapsena koulussa opetellaan monia taitoja. Tiedolliset sisällöt eri oppiaineissa ovat yksi osa koulunkäyntiä. Oppilaat opettelevat toimimaan yhteisössä, noudattavat koulun sääntöjä ja tapoja sekä rutiineja, jotka muodostuvat oman luokan kesken. Ulkoiset määräykset muuttuvat lapsella oppimisen myötä vähitellen sisäiseksi itsehallinnaksi (Saloviita 2015, 70).

Uusi valtakunnallinen opetussuunnitelma korostaa koulujen toimintakulttuurin kehittämistä. Näitä periaatteita on lueteltu seuraavasti; hyvinvointi ja turvallinen arki, vuorovaikutus ja monipuolinen työskentely, kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus, osallisuus ja demokraattinen toiminta sekä yhdenvertaisuus ja tasa-arvo. (POPS 2014, 27–30.) Jokainen koulu luo itse oman toimintakulttuurinsa. Luostarisen ja Peltomaan mukaan (2016, 15) *aidosti hyvän tunnelman ja tekemisen meiningin aistii ja huomaa jokainen – niin lapsi kuin aikuinen!*

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET

Seuraavassa kerrotaan aiemmista esikouluikäisille lapsille tehdyistä tutkimuksista. Vanhempien näkökulmia esikouluikäisten lasten asioista on tutkittu enemmän, kuin lasten omia näkökulmia. Käsitykset lasten mielipiteistä kaipaavat päivitystä. Lapset siinä missä aikuisetkin ovat yhtä lailla toimijoita yhteiskunnassa ja omassa ympäristössään. Tämän vuoksi lasten kuulluksi tuleminen ja ymmärtäminen ovat tärkeää.

5.1 Lapsibarometri 2016; Luottamus 6-vuotiaiden lasten kokemana

Lapsibarometrissä 2016 haastateltiin yhteensä 414 lasta kesällä 2016. Tutkimuksessa kerättiin tietoa lasten arjen kokemuksista ja heidän elämästään. Barometrin tarkoituksena on tuottaa tietoa suomalaisten 6-vuotiaiden lasten elämästä. Myös vanhemmat osallistuivat haastatteluun vastaamalla taustakysymyksiin. Lapsibarometrin teemana oli luottamus ja se toteutettiin puhelimitse. (Lapsiasia 2016.)

Lapsibarometrin tutkimuksen mukaan suurin osa 6-vuotiaista suomalaisista lapsista voi hyvin. He luottavat omiin läheisiin ihmisiin, mutta myös siihen, että saavat tarvittaessa apua vierailtakin aikuisilta. Tästä luottamuksesta kertoo se, että lapsilla on kavereita, he osaavat kertoa asioista jotka tuottavat iloa ja tuntevat omia vahvuuksiaan. Toisaalta tutkimus osoittaa, että joukossa on myös niitä 6-vuotiaita lapsia, jotka kokevat tulleen kiusatuiksi, eivätkä koe saavansa myönteistä palautetta tai koe iloa. (Lapsibarometria 2016, 43.) Lapsen sanoin:

”Osaan imuroida, osaan pyyhkiä pölyt, osaan ottaa pesukoneesta kaikki lusikat ja laittaa lautaset, osaan äitille tehdä kaikkia askarruksia, osaan kerätä kukkia.”

Lapsibarometri 2016 antaa melko myönteisen kuvan 6-vuotiaiden lasten elämästä ja siitä, että esikouluikäiset lapset ovat hyvinvoivia. Lapsille esitettävät kysymykset olivat lyhyitä ja helposti ymmärrettäviä, esimerkiksi; Mikä tekee sinut iloiseksi? Mielenkiintoista tutkimuksessa oli se, että tutkimus oli kokonaisuudessaan toteutettu puhelinhaastatteluna. Lisäksi lapset olivat vastanneet reippaasti vieraille tutkimuskyselijöille. Tutkimuksen mukaan kysymyksen asettelu osoittautui toimivaksi. (Lapsibarometri 2016, 46.)

5.2 Esikoululaisen kokemuksia esikoulun alkumetreillä

Kasanen ja Kohtala (2014) ovat tutkineet sosionomin opinnäytetyössään esikoululaisia lapsia esikoulun alussa. Heidän tutkimukseensa osallistui kaksi noin 10 esikoululaisen ryhmää kahdesta eri esikoulusta, Savonlinnassa ja

Leppävirralla. Heidän tutkimuksensa toteutettiin haastattelemalla lapsia kasvotusten. Lisäksi lapset olivat piirtäneet. (Kasanen & Kohtala 2014, 30–32.) Tutkimuksen tavoitteena on ollut kuvailla ja saada tietoa lasten kokemuksista esikoulun alussa, heidän toiveitaan esikoululaisina ja tietoa heidän odotuksistaan esikoulun suhteen.

Tutkimuksessa haastattelukysymysten ja haastattelutilanteen laadintaan on käytetty aikaa. Itse haastattelutilanteessa tarkoitus on ollut saada haastatettava lapsi rentoutumaan. Haastatteluihin osallistumisesta lapset ovat saaneet pienen palkkion. Aihe on ollut ajankohtainen, sillä vuonna 2014 esiopetus on muuttunut kaikille esikoululaisille pakolliseksi. (Kasanen & Kohtala 2014, 7, 33.)

Myös Kasanen ja Kohtalan (2014, 40–41) tutkimus päättyy samaan kuin lapsi-barometri: esikouluikäiset lapset voivat melko hyvin. Esikouluun tultiin mielellään ja siellä viihdyttiin. Kaikki lapset mainitsivat leikin ja etenkin vapaan leikin mieluisimpana. Kovin usein ei tutkimuksen mukaan esiintynyt kiusaamista ja silloinkin aikuisen apua oli saatavissa ongelman selvittelyyn. Vaikeiksi asioiksi lapset mainitsevat tutkimuksessa esimerkiksi istumisen paikallaan, esikoulu-kirjan tehtävien tekemisen. Lasten yksilölliset erot näkyvät tutkimuksen vastauksissa.

5.3 Esiopetus lapsen silmin – lasten kokemuksia esikoulun käymisestä

Rajala ja Rantalainen (2010) ovat tutkineet sosiaalipedagogiikan opinnäytetyössään esikoululaisten kokemuksia esikoulusta. Tutkimusmenetelmänä he ovat käyttäneet puolistrukturoitua teemahaastattelua sekä kyselylomakkeita henkilökunnalle. Tutkimuksessa on haastateltu kahden esikouluryhmän lapsia. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää esikouluikäisten lasten kokemuksia esikoulusta.

Tässä tutkimuksessa on mielenkiintoinen tulos. Tutkimustuloksista käy ilmi, että enemmistö lapsista määritteli esikoulun tarkoituksen oppimisen kautta (Rajala & Rantanen 2010, 38). Tässäkin tutkimuksessa esikouluikäisten lasten nähtiin yleisesti ottaen voivan hyvin ja lapset olivat tyytyväisiä esikoulun käymiseen. Koulun aloittamiseen lapset suhtautuivat positiivisesti.

Ikävimpinä asioina lapset mainitsivat kiusaamisen. Kuitenkaan tutkimuksesta ei käynyt ilmi, oliko kiusaaminen yksittäistä tai satunnaista. Kaikkea lasten välistä erimielisyyttä tai edes loukkaavia puheita ei voida pitää kiusaamisena. Kiusaamisesta mainittiin esimerkiksi hännääminen ja lyöminen. Nämä molemmat voivat olla myös normaalia toimintaa esikouluikäiselle. Leikkien ja yhdessä olemisen kautta lapsi opettelee sosiaalisia taitoja.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyössä tarkoitus oli selvittää Tesjoen koulussa toimivan esikoulu-ryhmän lasten ajatuksia lapsen arjesta haastattelujen avulla. Tarkoituksena on ollut nostaa esiin lapselle tärkeitä asioita, jotka tulevat esiin lasten haastattelujen kautta. Suunnittelin haastattelevani koko esikoulu-ryhmän, 11 lasta. Tutkimusmetodikseni olen valinnut teemahaastattelun. Haastattelujen tavoitteena oli antaa lapsille mahdollisuus kertoa ajatuksiaan ja toiveitaan ääneen. Kerroin aluksi lapsille, että kysymys on tutkimuksesta ja heillä oli mahdollisuus kysyä asiasta lisää halutessaan. Koska kyse on alaikäisistä lapsista, tarvittiin tutkimuslupalupa lasten huoltajilta. Haastattelututkimuksella tarkoitetaan tutkimusta, jossa haastattelija esittää suullisesti kysymykset haastateltaville (Vilkkä 2006, 78; Uusitalo 1996, 91).

6.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää lasten näkökulmia ja kokemuksia päivähoidosta ja esikoulusta sekä ajatuksia tulevasta koululaisen roolista. Alatavoitteena oli selvittää, millaisia huolia koulun aloittamiseen liittyy ja miten lasten huolia voitaisiin ennaltaehkäistä esikouluvuoden aikana.

6.2 TKI-kysymys ja alakysymykset

TKI-kysymys:

Millaisena lapsi kokee osallisuutensa päiväkodissa, esikoulussa ja koulussa?

Alakysymyksiä:

- Mitä eroja lapsi näkee päivähoidon ja esikoulun välillä?
- Mitä lapsi toivoo arjelta esikoulussa?
- Millaisia ajatuksia koulu herättää esikoululaisessa?

6.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Tutkimuskohde vaikuttaa tutkimusotteen valintaan. Tässä tutkimuksessa on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusote. Haastateltavien otanta oli tutkimuksessa melko pieni, joten kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus ei olisi ollut tähän työhön sopiva. Kysymyksiin miksi, miten ja millainen saadaan vastaus kvalitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 164.)

Tieteellisten tutkimusten tarkoituksena on pyrkiä tekemään tulkintoja ja antamaan ohjeita taustalla vaikuttavien teorioiden ja mallien pohjalta. Tiedon tekee tieteelliseksi se, että se on perusteltavissa, toistettavissa ja yleistettävissä sekä se on totuudenmukaista. On huomioitava, että tieto on koko ajan korjautuvaa, sillä uusi tieto korvaa jatkuvasti vanhaa tietoa. (Hirsjärvi ym. 2010, 20–23.) Tavoitteena oli saada vastauksia kysymyksiin millainen, miten ja miksi. Edelleen tavoitteena on ollut lasten ymmärtäminen, ei määrien selvittäminen. Kun halutaan erityisesti selvittää asioita, joihin ei ole yksinkertaista vastausta, käytetään kvalitatiivista tutkimusta. (Ks. Eskola & Suoranta 2003, 61–62.)

Kullakin tiedonkeruumenetelmällä on hyvät ja huonot puolensa. Tutkittavan asian luonne, tutkimuksen tavoite, aikataulu ja budjetti ovat tiedonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavia asioita. (Heikkilä 2014, 18–19.) Tässä tutkimuksessa aineiston keräämiseen käytettiin haastattelua.

6.3.1 Haastattelu

Tutkimukseni aineiston keräsin haastattelemalla lapsia yksitellen. Käyttämäni haastattelutapa oli puolistrukturoidun ja teemahaastattelun välimuoto. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille samat. Siinä haastateltavalle ei anneta myöskään valmiita vastausvaihtoehtoja, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Kyrölampi (2011, 24) muistuttaa, että haastattelu menetelmänä on aikuiskeskainen. Tutkimusprosessissa haastattelija kontrolloi tilannetta. Lasta voidaan haastattelutilanteessa tukea käyttämällä esimerkiksi hymyä, hyväksyvää katsetta ja muita ei kielellisiä keinoja lapsen tukemiseksi haastattelutilanteessa.

Ihmisen kokemuksiin ja todellisuuteen asettautuminen kuuntelijaksi edellyttää haastattelijalta hienovaraisuutta ja nöyryyttä. (Kyrölämpi 2011, 24–25.)

Teemahaastattelu rajaa aihepiirit eli teemat etukäteen valmiiksi. Tällöin haastattelun kulku on vapaata. Teemat käsitellään haastattelun aikana, mutta kysymysten järjestys ja laajuus voivat vaihdella. Teemahaastattelu on Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 48) mukaan puolistrukturoitu menetelmä siksi, että haastattelun aihepiirit eli teemat ovat kaikille samat. Toisaalta se ei ole niin vapaamuotoinen kuin syvähaastattelu.

Käytin haastattelussani etukäteen laatimaani haastattelurunkoa ja esitin lapsille kysymyksiä (liite 1). Useimmissa kysymyksissä vastausvaihtoehtoja ei ollut vaan haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa itse haluamansa vastaus. Sisällöltään haastattelut olivat saman laajuisia kaikkien lasten kesken.

6.3.2 Tutkimuksen eteneminen

Aloitin opinnäytetyön prosessin vuoden 2016 syksyllä. Tehdessäni toista harjoittelua Tesjoen koulussa tutkimuksen aihe nousi esiin osittain omasta mielenkiinnosta. Uusi opetussuunnitelma herätti keskustelua työyhteisössä ja samalla aihe lapsen näkökulman tutkimiseen sekä koulun siirtymävaiheen helpottamista auttava tieto oli ajankohtainen.

Tutkimuksen aihe vahvistettiin syyskuussa 2016. Kirjallisuuden pohjalta ja tutustuen aiempiin tutkimuksiin aloin tehdä tutkimussuunnitelman. Tesjoen koulun rehtori Elina Ylämäki antoi suostumuksen tutkimukselle ja tarkemmin asiasta sovimme esikoulun opettajan Anne Törösen kanssa. Tämän jälkeen teimme Anne Törösen kanssa yhteistyösopimuksen opinnäytetyöstä. Kyseessä oli alaikäisten lasten haastattelu, joten koulun tutkimusluvan lisäksi tarvitsin luvan haastattelujen tekemiseen lasten huoltajilta.

Lähetin huoltajille annettaviksi kaavakkeet (Liite 2) esikoulun opettajan sähköpostiin marraskuussa 2016. Kaavakkeessa pyysin huoltajien suostumusta haastatella heidän lastaan tammikuun 2017 aikana. Yhdestätoista suostumuksesta kymmenen palautui takaisin esikouluun, jonne kaavakkeet oli pyydetty

palautettavan. Yksi kaavake oli hävinnyt, mutta lapsen vanhempia antoi suostumuksen haastatteluun esikoulun opettajalle Wilma viestin kautta. Sain luvan haastatella yhdeksää lasta. Kahden lapsen huoltaja ei myöntänyt lupaa haastatteluun. Toinen vanhemmista oli kertonut esikoulun opettajalle syyksi kieltäytymiseen lapsen ujouden ja kysyneen lapsen halua osallistua haastatteluun, jolloin lapsi oli itse ilmaissut haluttomuutensa osallistua. Toinen kieltävistä vastauksista ei esittänyt syytä haastattelusta kieltäytymiselle.

Vierailin esiopetusryhmässä yhden kerran ennen haastatteluiden toteuttamista. Samalla sain vanhempien palauttamia lupakaavakkeita. Vierailun tarkoituksena oli tehdä tuttavuutta lasten kanssa niin, että itse haastattelutilanne sujuisi luontevammin. Sain viettää aamupäivän seuraten esikoulun ja lasten toimintaa. Ehdimme myös pelata hieman Uno korttipeliä muutamien lasten kanssa ja koin vierailukäynnin olevan hyödyllinen ajatellen juuri lapsiin tutustumista.

Lasten haastattelut toteutuivat tammikuussa viikolla 4. Ennen haastatteluiden tekoa sekä esikoulun opettaja että minä kerroimme lapsille haastatteluun osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Kerroin myös, ettei kysymyksiin ole olemassa oikeita vastauksia ja että jos ei halua vastata johonkin kysymykseen, ei ole pakkoa. Kerroin, että opiskelen sosionomiksi ja teen haastatteluja omia opintojani varten sekä hyödyttämään tulevia esikoululaisia. Lisäksi kerroin lapsille, haastattelunauhurista, joka nauhoittaa käydyn haastattelun. Näytin lapsille, millainen nauhuri on ja kuinka se toimii. Haastattelun aikana lapsella oli mahdollisuus valita itselle värityskuva värityskirjasta tai piirrellä tyhjälle paperille. Mukana minulla oli tusseja. Yhdeksästä haastattelemani lapsesta kahdeksan käytti mahdollisuutta värittää tai piirtää haastattelun aikana. Aikaa yhden lapsen haastattelemiseen kului 5 - 15 minuuttia. Haastateltavat olivat iältään 6 – 7-vuotiaita. Lapsista viisi oli tyttöjä ja neljä poikia.

Aloitin haastattelut kertomalla, mitä tavaroita minulla on mukana. Näytin kuvaa (liite 3), jossa kaksi henkilöä keskustelelee. Kysyin lapsen halukkuutta vastaamiseen, piirtämiseen. Aluksi ”jutustelin”, että lapsi rentoutui. Laitoin nauhurin päälle ja kävin läpi teemojen mukaiset kysymykset. Tarvittaessa esitin pieniä jatkokysymyksiä. Saatoin myös toistaa lapsen vastauksen, näin varmistin,

että olimme ymmärtäneet toisiamme samalla tavoin. Monen haastattelun aikana kysyin lapsen halukkuutta jatkaa haastattelu loppuun asti. Annoin lapsen puhua hänelle tärkeästä asiasta, vaikka lapsi joskus poikkesi kysymyksestäni.

Haastattelija: Minkälainen olisi sun unelmien päivä?

Lapsi: Tuolla hyllyssä on kyllä aika monta peliä.

Haastattelija: No niin siellä on.

Lapsi: Voidaanko me pelata noilla?

Haastattelija: Noo, nyt me ei taideta voida. Ehkä joskus toisella kertaa, kun nyt tulin tänne kyselemään sulta näitä juttuja. Kertoisitko mulle sun unelmien päivästä, mitä silloin voisi tapahtua?

(Poika 6 vuotta.)

Kaikki lapset tulivat mielellään haastatteluun ja odottivat omaa vuoroaan päästä haastateltaviksi. Kysyin haastattelun lopuksi, millaiselta lapsesta tuntui olla haastateltavana, kiitin häntä osallistumisesta ja avusta tärkeän asian tutkimiseen ja lisäksi näytin iloista henkilöä (liite 3).

Pedagogisessa harjoittelussani käytin kuvallista tukea erään lapsen kanssa. Koin, että kuvan näyttäminen eri tilanteissa auttoi usein muitakin lapsia esimerkiksi pukeutumistilanteessa. Siksi valitsin kuvan näyttämisen haastattelun aloittamisen ja lopettamisen menetelmäksi. Tutkijana koin, että lapsi halusi katsoa kuvaa, jossa kaksi henkilö istuu vierekkäin ja keskustelee. Kuusi haastattelemistani lapsista valitsi kuvasta kumpi esittää kuvan henkilöistä lasta itseään ja kumpi esittää haastattelijaa. Haastattelun lopuksi näytin vielä mustavalkoista hymyilevää (liite 3) ”hahmoa”, joka esitti haastattelijaa ja pyrki ilmentämään lapselle iloa lapsen vastauksista.

6.4 Aineiston analyysi

Kvalitatiivisen aineiston käsittelyyn on olemassa useita analyysitapoja. Tutkimuksen reliabiliteettia saattaa vähentää se, että tutkimusaineisto saadaan haastatteleamalla. Haastattelussa on olemassa mahdollisuus, että lapset jännittävät tilannetta ja tämä vaikuttaa vastauksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 184–187.)

Aineiston purkaminen nauhurilta tekstimuotoon tapahtui helmikuun aikana. Kuuntelin lasten haastattelut useaan kertaan. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 27 sivua. Litteroinnin jälkeen en enää käytä raportissa lasten nimiä. Käytän vain tyttö tai poika muotoa lasten anonymiteetin takaamiseksi.

Olen käyttänyt analysointimenetelmänä teemoja. Teemat, joista on puhuttu löytyvät kaikista haastatteluista, tietysti vaihdellen ja eri laajuisina. Teemojen kautta on siirrytty tyypittelyyn. Teemojen alle on koottu kohtia, jotka liittyvät päivähoitoon, esikouluun ja kouluun. Lisäksi olen poiminut tekstistä sitaatteja. Tutkimusraporttiin olen lisännyt tueksi omia kommentteja sekä kytkeä teorio-riati tietoon. Kun haastattelusta on lainattu kohtia, on tarkoituksena ollut antaa havainnollistavia esimerkkejä ja havainnollistaa näin analyysin pohjaa sekä teemojen muodostumista analyysin avulla.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustuloksissa kuvataan yhdeksän lapsen kokemuksia ja ajatuksia lapsen arjesta päiväkodissa, esikoulussa ja koulussa. Aineiston teemat samoin kuin tutkimuskysymykset on jaoteltu seuraavasti: menneisyyden analyysiin (kokemuksia päiväkodista), nykyisyyden analyysiin (kokemuksia esikoulusta), tulevaisuuden analyysiin (ajatuksia koulusta) ja unelmien päivään (haaveet). Tutkimustulokset vastaavat tutkimuskysymykseen: Millaisena lapsi kokee osallisuutensa päiväkodissa, koulussa ja esikoulussa?

Haastattelun aluksi kysyttiin lasten taustoista heidän ikänsä. Lapset olivat iältään 6-vuotiaita, yksi lapsista oli täyttänyt 7 vuotta. Tunnistettavuuden välttämiseksi käytän kaikista lapsista ikää 6 vuotta. Seuraavaksi kysyin, oliko heillä sisarusia. Kysymys oli asetettu siksi, että saisin lapset rentoutumaan. Tutkimuksessa taustatiedoilla ei ollut suurta merkitystä yleistettävyyden kannalta.

Aineiston otos on pieni, eikä se siksi ole yleistettävissä. Kananen (2010, 70) muistuttaa, että laadullinen tutkimus ei pyrikään yleistettävyyteen. Laadullinen tutkimus ei siis pyri yleistämään, mutta siirrettävyydestä puhutaan laadullisen tutkimuksen yhteydessä. Tämä tarkoittaa Kananen (2010, 70) mukaan sitä,

että tutkimustuloksia voidaan pitää yhteneväisinä muiden samankaltaisten tutkimustulosten kanssa. Aineiston koko ja kerääminen on säädeltävä sopivaksi projektiin nähden. Kysymys on myös ajankäytöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tarkoitus enemmänkin ymmärtää tutkimuskohdetta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 179–183.) Tässä tapauksessa aineiston määrä ja haastateltavien otos on määräytynyt esiopetusryhmän koon mukaan. Yksi tutkimuksen tarkoituksista oli saada lapsen ääni kuuluviin.

7.1 Kokemuksia päiväkodista

Haastattelun ensimmäinen kysymys koski sitä, onko lapsi ollut tai oliko lapsi päiväkodissa esiopetuksen lisäksi. Lapsista kaikki olivat olleet päiväkodissa ja kahdeksan lapsista kertoi menevänsä päiväkotiin ennen esiopetusta tai esiopetuksen jälkeen. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 142) muistuttavat, että tutkijan sekä tutkittavien tulee ymmärtää tutkimuksen aihe samalla tavoin. Keskustelussa lapsen kanssa käytimme päiväkodista sanoja; päiväkoti, päikky ja tarha:

Haastattelija: Ootko sä ollut koskaan päiväkodissa?

Lapsi: (Hiljaisuus)...e-en

Haastattelija: Ai, meetkö sä aina eskarista kotiin?

Lapsi: En mene

Haastattelija: Hmm, no mihin sä menet eskarin jälkeen?

Lapsi: No tarhaan, mihin mä sitten menisin..

(Poika 6 vuotta.)

Koko haastatteluryhmälle päivähoito ja päiväkoti olivat tuttuja. Mieluisimpana tekemisenä päiväkodissa mainittiin leikkiminen. Lasten vastauksissa vahvimmin esiin nousi leikin merkitys ja aika leikkimiselle. Toisaalta monissa vastauksissa myös kaverit tulivat mainituiksi juuri leikin yhteydessä. Päivän rakentaminen siten, että esiopetusikäiselle lapselle jää aikaa leikkimiseen nousee esiin tärkeänä tutkimuksen vastauksissa:

Haastattelija: Mikä on kivointa siellä päiväkodissa?

Lapsi: hmm..(tauko)..ehkä, kun saa leikkiä kavereitten kaa.

Haastattelija: Sä tykkäät siis leikkimisestä?

Lapsi: Joo ja jutella kavereitten kaa.

(Tyttö 6 vuotta.)

Helenius ja Korhonen (2016, 70) määrittelevät leikin olevan lasten omatoiminen tilanne, jossa lapset voivat toteuttaa ja suunnitella itse. He päättävät, mihin ryhtyvät, mistä leikki alkaa ja mihin se päättyy. Toive leikkimisestä on lasten vastausten pääteemoja:

Haastattelija: Mikä on sun mielestä parasta siellä päiväkodissa?

Lapsi: noo-o....no iso huone..jos on niitä patjoja..välipalan jälkeen saa siellä leikkiä.

(Poika 6 vuotta.)

Myös ulkona leikkiminen mainittiin lasten vastauksissa. Lapsen ja aikuisen ajattelussa on eroa. Huomasin haastattelun edetessä, että lapset ajattelivat kysymykset hyvin konkreettisesti:

Haastattelija: Mikä siellä päikyssä sitten on sun mielestä kaikista kivointa?

Lapsi: Silloin ulkona, me rakennettiin sitä lumiukkoa. Ja mun kaveri tuli pyytämään mua kanssa. Me yhdes tehtii sitä. Mut nyt se on kyllä jo rikki. (pitkä hiljaisuus)

Haastattelija: Siis te leikitte yhdessä ulkona sun kavereiden kanssa? Sekö on kivointa?

Lapsi: Joo, mut enää me ei voida.

Haastattelija: Ai miksi?

Lapsi: Kun se lumiukko on jo R-I-K-K-I!

(Poika 6 vuotta.)

Kysyttäessä lapsilta, mistä he eivät pidä tai pitäneet päiväkodissa vastaukset liittyivät aikuisiin, kavereihin, kiusaamiseen ja yksi lapsista nimeää yksinäisyyden tunteen.

Siitä, että kaikki vaan aina tönii mua välillä.

(Tyttö 6 vuotta.)

Yksinäisyydestä, koska kukaan ei haluis mun kans leikkiä. Koska niillä on ne toiset ystävät.

(Poika 6 vuotta.)

Ei mikään oo.

(Tyttö 6 vuotta.)

Niistä tarhan opettajista.

(Poika 6 vuotta.)

Aina pitää totella.

(Poika 6 vuotta.)

Välillä, kun ei pääse isooseen.. Siis isoon huoneeseen leikkimään. Niin on tylsää.

(Tyttö 6 vuotta.)

Tuloksissa hyvänä asiana voidaan pitää sitä, että kaikki lapset nimeävät oma-aloitteisesti kavereiden lisäksi aikuisia, joille he voivat kertoa omista iloistaan, huolistaan ja omasta päivästänsä. Lapset kertoivat saavansa apua päiväkodin aikuisilta. Tutkimuksen tuloksissa ei ilmennyt turvattomuuden tunnetta tai haluttomuutta mennä päiväkotiin. Neljä lapsista ei osannut sanoa mitään mistä ei pitäisi päiväkodissa. Toisaalta tämä saattoi johtua monista eri syistä, samoin kuin lasten antamat vastauksetkin.

Roos (2016, 42–43) esittää, ettei lasten kerronta noudata samanlaista kerronnan lineaarisuutta kuin aikuisten kerronta. Tärkeää on, että lapsen ääni kuuluu tutkimusaineistossa. Sisällön ohella vuorovaikutuksellisuus ja kommunikaatio sekä lapsen kerronnan äärelle pysähtyminen ja kuunteleminen tulevat esiin tutkimuksen tuloksissa.

7.2 Kokemuksia esiopetuksesta

Tutkimusaineisto eli haastattelut tehtiin tammikuun loppupuolella 2017. Lapset olivat jo ehtineet tutustua esikoulun arkeen ja esiopetuksen rutiinit olivat muodostuneet arjessa. Kuitenkaan ei ollut itsestään selvää, että käsitteistö olisi

aina ollut haastattelijan ja lapsen välillä samoin ymmärretty. Samoin kuin oli aiemmin kysyttäessä päiväkodista. Käytimme esiopetuksesta lasten kanssa sanoja; esikoulu ja eskari:

Haastattelija: Mikä sun mielestä on parasta täällä esikoulussa?

Lapsi: Ai, mikä se esikoulu on?

Haastattelija: No se on tämä eskari.

Lapsi: Ai siis eskari on esikoulu? Mä en ihan tota vielä tiedä..

(Poika 6 vuotta.)

Hakkaraisen (2002, 41) mukaan lapsi omaksuu asioita aikuisen välityksellä. Myös lapsen usko itseensä ja omiin mahdollisuuksiinsa on aikuisten varassa. Aikuisen merkitys korostuu lapsen motivaation muodostumisessa. Tämä tuli esiin haastattelussa 6-vuotiaan tytön kanssa. Hän kertoi, esikoulussa olevasta palkkiojärjestelmästä parhaana asiana esiopetuksessa:

Haastattelija: Mikä on sitten täällä eskarissa parasta?

Lapsi: No päästä aarre-arkulle.

Haastattelija: Ai mikä se aarre-arkku on?

Lapsi: Se on semmonen, kun on ollut kiltisti.

(Tyttö 6 vuotta.)

Leikin tärkeys tuli esiin useammassa vastauksessa kysyttäessä siitä, mikä esikoulussa on mukavinta. Leikkikeskeisyys on kehittävän esiopetuksen perusta (Hakkarainen 2002, 109). Leikki voidaan määritellä *toiminnaksi kuvitteellisessa tilanteessa* (Helenius & Lummelahti 2014, 55). Leikillä on lapselle moninainen merkitys. Helenius ja Lummelahti (2014, 116) muistuttavat, että pedagogille leikki on kasvatustavoitteiden toteutuksen yksi olennainen keino tai väline. Leikkiminen tai toive leikkimisestä toistuu useissa vastauksissa:

Haastattelija: Mikä sun mielestä on siis täällä eskarissa kaikista kivointa?

Lapsi: Koska täällä on kaikkee leikkiaikaa ja välituntii ja aamuvälituntii. (tauko) Parasta, kun tänne laitetaan semmosii leikkiaikoja..

Haastattelija: Se leikkiminen on sun mielestä parasta eskarissa?

Lapsi: Joo se leikkiminen just.

(Poika 6 vuotta.)

Osa lapsista mainitsi esikoulun tehtävien tekemisen esikoulusta puhuttaessa. Lapsen ikäkaudelle on tyypillistä, että oppiminen leikin ohessa kiinnostaa lasta. Lapsi ei kuitenkaan jaksaa keskittyä tehtäviin kovin pitkäkestoisesti:

Kun täällä on kivaa ne Pikkumetsän tehtävät.

(Tyttö 6 vuotta.)

No, ne matematiikan tehtävät ja semmoiset mua kiinnostaa.

(Poika 6 vuotta.)

Lapset nimesivät tutkimuksessa myös asioita, joista he eivät esikoulussa pidä. Painotin haastattelussa positiivisia kysymyksiä ja myönteisten kokemusten esille tuomista. Ainoastaan yksi vastaus nousee enemmän esille kuin toiset. Vastauksessa lapsi kokee saaneensa epäoikeudenmukaista kohtelua. Lapsi toimii mielestään oikein ja silti hänen on vaihdettava aikuisen pyynnöstä istumapaikka, kun vierustoveri häiritsee erilaisissa tilanteissa:

Haastattelija: Onko jotain, mistä sä et tykkää tai pidä täällä eskarissa?

Lapsi: Joo.

Haastattelija: Mikä on semmoista mistä sä et tykkää?

Lapsi: No kun mun pitää vaihtaa paikkaa.

Haastattelija: Mihin sun pitää vaihtaa?

Lapsi: Toiselle penkille, vaikka mä en ole tehnyt mitään. Kun se (x) aina sählää tai tönii, niin mun pitää vaihtaa paikkaa.

Haastattelija: Ai, siis istutko sä itse nätisti?

Lapsi: Joo-o

Haastattelija: Ja sittenkö sun pitää vaihtaa sitä paikkaa?

Lapsi: Joo, se ei tunnu kivalta.

(Tyttö 6 vuotta.)

Tämän haastatteluryhmän lapset kertoivat tulevansa mielellään esikouluun ja viihtyvänsä esikoulussa. Vastauksissa näkyy lasten arjen hyvinvointi esikoulussa.

7.3 Ajatuksia koulusta

Koulusta puhuttaessa ja kysyttäessä suurin osa lapsista vastaa ensin, ettei tiedä, minkälaista koulussa on. Useissa vastauksissa kouluun liittyen mainitaan tehtävien tekeminen, paikallaan istuminen, läksyt ja välitunnit. Lapset mainitsevat myös koulusta puhuttaessa toiveen leikkimisestä ja huolen omasta jaksamisestaan keskittyä tehtävien tekemiseen. Helenius ja Lumme-lahti (2014, 57) esittävät näkemyksiä leikin tärkeydestä lapsen elämässä ja kysyvät: ”Unohtuivatko pienten koululaisten leikki ja lepotuokiot, puolivälitunnit, välituntileikkien ohjaaminen?” Moni lapsi vastaa, ettei tiedä millaista koulussa on:

Haastattelija: Minkälaista siellä koulussa on?

Lapsi: En mä tiiä. Paitsi, et mä oon käyny 1. – 2.-luokassa. Siellä oli aika kivan näköstä.

(Tyttö 6 vuotta.)

Haastattelija: Mitähän siellä koulussa tehdään?

Lapsi: Läksyä. Ei yhtään leikkimistä, kun vaan pelkällä välitunnilla.

Haastattelija: Jännittääkö siinä koulun aloittamisessa joku asia sua?

Lapsi: Ei mikään. Mä haluan vaan lähteä tän kuun jälkeen kouluun, mut ei tullu.

Haastattelija: Nii se tulee sitte syksyllä.

Lapsi: Nii.

(Poika 6 vuotta.)

Vastausten perusteella esikoululaiset odottivat kuitenkin jo kouluun menoa ja tulevaa koululaisen roolia. Kouluun liittyvä jännitys oli myös niin sanottua hyvää ja uuden jännittämistä. Haastattelussa sanoin eräälle lapselle, että kyllä koulun aloittaminen voikin vähän jännittää ja se jännittää myös vanhempia. Jopa opettajaakin voi jännittää, että minkälaisia uusia koululaisia luokassa on:

Hhmm. (hiljaisuus, miettii).. en mä tiedä, kun mä en oo siellä. Ai koulussa. Kaikki melkein on siellä kivaa.

(Tyttö 6 vuotta.)

Se on jännää, kun saa uusia kavereita.

(Tyttö 6 vuotta.)

Tuloksissa koulua koskeviin kysymyksiin heijastui lasten tietämättömyys siitä, mitä koulussa tehdään. Toisaalta usea lapsi totesi, ettei ole huolissaan mistään tai jännitä koulun aloittamista. Vastaajista kuusi yhdeksästä ilmoitti jo odottavansa, että pääsee kouluun. Iän myötä lasten henkilökohtaiset suuntautumis- ja kyvyt, taidot ja mielenkiinnon kohteet alkavat jo näkyä (Helenius & Lumme-Lahti 2014, 117). Yksi lapsista iloitsee matematiikan opetuksen alkamisesta:

Haastattelija: Mitähän siellä koulussa tehdään?

Lapsi: Ainakin sitä laskua. Ja sitä matematiikkaa mä odotan. Kirja varmaan tulee omaksi. (epäröi vähän)

Haastattelija: Niin, siis haluatko sä opetella laskemista?

Lapsi: Sitä matematiikkaa ainakin mä haluan. Osaan jo vähän laskea. Kyllä mä jo vähän osaankin.

(Poika 6 vuotta.)

Kaikki haastateltavasta ryhmästä odottavat tulevaa koululaisen roolia. Koulun aloittamiseen suhtaudutaan odottavin ja positiivisin mielin.

7.4 Esikoululaisen haaveita

Lapsen haaveet liittyivät pääosin tavalliseen arkeen. Unelmien päivästä kysyttäessä muutamat esikoululaiset haaveilivat pääsevänsä huvipuistoon. Huvipuistopäivän ei voida katsoa kuuluvan arkeen, joten kyse on unelmista tai haaveista, jotka ulottuvat arjen yläpuolelle:

Haastattelija: Minkälainen olis sun unelmien päivä?

Lapsi: Et (x(nimeää kaverin)) tulis kattoo, kun mä ratsastan ja se tuleeekin, mut sitä päivää ei oo vielä sovittu.

(Tyttö 6 vuotta.)

Haastattelija: Mitä tapahtuisi sun unelmien päivänä?

Lapsi: Että sais olla vaan rauhassa.

(Tyttö 6 vuotta.)

Haastattelija: Mitä sä tekisit sun unelmien päivänä?

Lapsi: Että tulis kesä. Ja me mentäis sinne jäätelökioskille mun äidin kaa. Ja ostettais jäätelöt.

(Tyttö 6 vuotta.)

Haastattelija: Millainen on sun unelmien päivä? Siis mitä haluaisit tehdä silloin?

Lapsi: Semmoinen, kun mä olin kipeenä, ni mä en päässy sinne. Ni se ois mun unelma, että päästä uimahalliin.

(Tyttö 6 vuotta.)

Tässä ryhmässä tytöt nimesivät haaveitaan enemmän kuin pojat. Se saattoi johtua kysymyksen asettelusta tai siitä, että kysymys unelmien päivästä ja haaveista esitettiin haastattelun loppupuolella. Lapsi saattoi olla jo hieman väsynyt kysymyksiin, vaikka kaikki lapset halusivat kysyttäessä jatkaa haastattelun loppuun asti. En lähtenyt ehdottelemaan mitään, vaan tyydyin lapsen antamaan vastaukseen ja näin samalla hyväksyin sen, että juuri tällä kerralla ei tullut pitkää vastausta haaveista. Osassa vastauksia jää epäselväksi, tarkoittaako lapsi leikkimistä vai haluaisiko hän olla oikeasti yhtenä päivänä joku muu kuin itse on:

Haastattelija: Mitä silloin sun haaveiden päivänä tapahtuu?

Lapsi: Mä haluisin olla Ninja. Ja mä oonkin Ninja. Kun mulla on ne varusteet. Mä oon kyllä kattonut niitä.

(Poika 6 vuotta.)

Samantapainen vastaus on toisellakin pojalla. Vastauksesta ei ilmene, halu-aako lapsi viettää unelmien päivää ulkoillen, haaveileeko hän vai puhuuko lapsi vain itselle mukavasta päivästä, joka on jo tapahtunut. Pidän kuitenkin tärkeänä lapsen kerrontaa. Samalla näkyy lapsen ja aikuisen ajattelun ero:

Haastattelija: Minkälainen olisi sun unelmien päivä?

Lapsi: Mun paras kaveri on yksi koira.

Haastattelija: Ai minkälainen se koira on?

Lapsi: Siinä. Toinen koira. Joka aina on niinku ollut mun ystävä.

Lapsille tuli haastattelun aikana mieleen asioita joko keskustelun kautta tai kysymysten herättäminä. Annoin lasten kertoa heille tärkeistä aiheista ja ohjasin hienovaraisesti lasta takaisin teeman aiheeseen. Jos kysymys tuntui hankalalta lapselle, siirryimme aiheessa eteenpäin.

7.5 Esikoululaisille tärkeät asiat

Selkeästi lasten vastauksissa nousi esiin tarve leikkimisestä. Toisena tärkeänä asiana lapset pitivät kavereita. Myös Helenius ja Lummelahdi (2014, 213) muistuttavat leikin erityisestä merkityksestä oppimistoiminnan perustan luomisessa, kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta kouluun. Leikkiminen esiintyy lasten vastauksissa puhuttaessa päiväkodista, esikoulusta tai koulusta:

Haastattelija: Mikä siellä päiväkodissa on kaikista kivointa sun mielestä?

Lapsi: Että me voidaan. Siis jos on PPP:tä, niin sitten voidaan niiku leikkiä. Mun kaverin tai kavereiden kanssa. Siis siellä isossa huoneessa.

(Tyttö 6 vuotta.)

Haastattelija: Mikä on täällä esikoulussa sun mielestä sitten parasta?

Lapsi: Kun me ollaan ulkona ja saadaan siellä leikkiä kaikkien meidän kanssa. (mieltii) Joo. se on kyllä ihan parasta mulla täällä eskarissa. Ja me aina leikitään siellä ulkona. Ja sisällä.

Haastattelija: Siis ulkoilu on sulla se paras kohta eskarissa?

Lapsi: Niin kun me leikitään mun kavereiden kanssa. Joskus. Aina.

(Poika 6 vuotta.)

Haastattelija: Mitä siellä koulussa tehdään?

Lapsi: Siellä voi vaan leikkiä välitunnilla. Ainakin. Kyllä mä uskon, että voi.

(Poika 6 vuotta.)

Arjen ympäristöstä kysyttäessä yksi lapsista nimeää päiväkodin parhaaksi paikaksi lapsen kannalta. Viisi lapsista nimeää parhaaksi paikaksi esikoulun ja kolme lapsista arvelee koulun olevan lapselle paras vaihtoehto. Kysymys on aseteltu niin, että lapsella on mahdollisuus valita näiden kolmen paikan välillä.

Kaikki tämän esikouluryhmän lapset luettelevat kavereita nimeltä. Olin valinnut kysymyksen suoraan lapsibarometrin kysymyksistä. Kysymykseen vastatessa lapsen on helppo muistaa omia kavereitaan sekä luetella heitä nimeltä. Kysymykseen; onko sinulla kavereita? olisi saattanut tulla vain lyhyitä kyllä tai ei vastauksia. Kaikki haastatelluista lapsista nimeävät kavereita 2 - 12. Kavereiden merkitys ja yhdessä kavereiden kanssa leikkiminen mainittiin useissa lasten vastauksista. Kaverit ja leikkiminen ovat lapselle tärkeitä:

Jotkut kaverit on aina kilttejä ja leikkii mun kaa.

(Tyttö 6 vuotta.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Esiopetuksessa, päiväkodissa ja koulussa vietetty aika on lapsen arkea. Kasvattajat ja opettajat ovat suuri ja vaikutukseltaan merkityksellinen ammattikunta suomalaisessa yhteiskunnassa (Cantell 2010, 6). Lapsella ei ole mahdollisuutta valita omaa päiväkotiaan, esiopetuspaikkaansa tai koulua. Valinta määräytyy usein perheen asuinpaikan mukaan. Tutkimuksessa selvästi esiin noussut tekijä oli esikouluikäisen lapsen tarve ja toive leikkimisestä.

Esiin nousi myös asioita, joita ei aikuisena ja kasvattajana tule ajatelleeksi arjen kiireessä. Se mikä näyttyy lapselle merkityksellisenä voi tuntua aikuisesta merkityksettömältä ja toisinpäin. Aikuisen ja lapsen ajattelutapa on erilainen, koska lapsen ajattelu vasta kehittyy. Siksi on tärkeää muistaa pysähtyä kuuntelemaan ja aidosti kuulemaan, mitä lapsella on sanottavaa omasta arjes-

taan, iloistaan ja huolistaan. Lapsiasiavaltuutetun sanoin; *Lapsista me näemme huomenna, mikä meille aikuisille on ollut tärkeää tänään* (Kurttila 2016, 5).

Tutkimustuloksista selviää, että lapset viihtyvät ja voivat hyvin esikoulussa. Tämän esiopetusryhmän lapset odottavat hieman jännityksellä koulun alkamista. Lapsilla on kavereita ja luottavat aikuisten apuun pulmallisissa tilanteissa. Toive leikistä tulee kuulluksi lasten suunnalta tutkimuksen kautta. Tiedän, että esiopetusryhmä tapaa välitunneilla muita koululaisia. Olisiko tulevaisuudessa mahdollista tiivistää esikoulun ja alakoulun välistä yhteistyötä niin, että lapset saisivat vielä lisää tietoa siitä mitä koulunkäynti oikeastaan on. Kukaan tästä esiopetusryhmästä ei ollut niin jännittynyt koulun aloittamisen suhteen, että he olisivat nimenneet kouluun liittyviä pelkoja.

8.1 Eettisyys ja luotettavuus

Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2010, 25) muistuttavat, että lähtökohtana tutkimuksessa tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. Tämä toteutui tutkimuksessani pyrkimällä kunnioittamaan lasten itsemääräämisoikeutta, antamalla heille mahdollisuuden päättää haluavatko he osallistua tutkimukseen sekä pyytämällä tutkimukseen osallistumislupaa lasten vanhemmilta lisäksi tutkimuslupa on saatu koulun johtajalta. Yksityisyyden kunnioittaminen ja tutkittavien tunnistamattomuus on eettisyyden periaate (Lagström ym. 2010, 225).

Tutkittavat eli lapset pysyivät koko tutkimuksen ajan tunnistamattomina ja heidän tuottamia vastauksia käsiteltiin luottamuksellisesti. Tutkimusaineisto on tuhottu asianmukaisesti raportin kirjoittamisen jälkeen, eikä lasten nimet tai vastaukset ole tulleet kenenkään muun kuin tutkijan tietoon prosessin aikana.

Tutkimuksen luotettavuutta saattaa vähentää tutkijan kokemattomuus tutkimuksen tekemiseen. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2010, 231) esittävät, että tutkimuksessa tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat, vaikka tutkimuksessa pyritäänkin välttämään virheitä. Olen tutkimuksessani selostanut tutkimuksen vaiheet huolellisesti ja pyrkinyt näin luotettavuuteen tutkimuksessani. Lisäksi tutkimusraportissa on tuotu paljon esiin lapsen omaa ääntä lainausten

muodossa. Tutkimus on kuin kristalliin katsomista. Riippuen katsontatavasta näkymä vaihtelee katsojan mukaan. (Hirsjärvi ym. 2010, 233.)

8.2 Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset

Esikouluikäisten lasten kokemuksista on vähän tutkimustietoa. Aikuisten näkökulmaa on tutkittu enemmän sekä vanhempien että kasvattajien tulosuunnasta. Halusin vastata lapsen tarpeeseen tulla kuulluksi ja kohdatuksi omana itsenään. Tähän olen mielestäni työssä myös vastannut.

Opinnäytetyön prosessin aikana huomasin, että aihe oli laaja. Toisaalta tutkimuksessa tavoiteltiin monen asian kautta avautuvaa näkymää lapsen kokemuksista. Uusi tutkimus voitaisiin rajata koskemaan vain kokemuksia päiväkodista tai esikoulusta tai esiopetusikäisen lapsen ajatuksia tulevasta koululaisen roolista. Raportissa selkeimmin esiin nousee lasten toive leikkimisestä kaikissa lapsen arjen kasvatusympäristöissä.

Mielenkiintoinen tutkimus olisi havainnoida leikin toteutumista alkuopetuksessa tai vapaan leikin olemusta esikoulussa. Tutkimus leikin merkityksestä vanhemmille ja kasvattajille sekä lapselle yhteistutkimuksena olisi yksi mielenkiintoinen vaihtoehto. Tutkia voisi sitä, mikä on lasten kannalta mielekästä leikkiä ja miten mielekkyyden pohjalta voitaisiin edistää oppimista. Tiedetään, että suomalainen koulu on murrosvaiheessa. Lasten oppimistulokset Pisa tutkimuksessa ovat hyviä, mutta kouluviihtyvyys on yksi maailman huonoimmista. Oppimisen lisäksi on tärkeää edistää lasten sekä aikuisten koulussa jaksamista sekä viihtymistä.

9 POHDINTA

Aloitin opinnäytetyön prosessin suunnittelemisen vuonna 2016 kesällä tutkimus ja kehittämistyön kurssilla. Pohdin jo tuolloin tutkimuskysymystä ja rakensin itselleni tutkimusaikataulua ja suunnitelmaa syksyn aikana. Lapsen maailma on kiehtova. Opinnäytetyön aihe oli kiinnostava henkilökohtaisesti ja samalla työ vastaa työelämän tarpeeseen tuomalla lapsen äänen kuuluviin.

Prosessi on ollut kiinnostava ja haasteellinenkin. En ole tehnyt ennen näin mitavaa tutkimusta. Olen oppinut tutkimuksen tekoa ja asettanut itselleni aikataulun sekä pitänyt laaditusta suunnitelmasta kiinni. Työssä haastavinta on ollut tutkimusaineiston läpikäynti ja analysointi. Analyysivaiheessa tuntui aluksi, etteivät vastaukset vastaa tutkimuskysymyksiini. Usean läpikäymisen, teorian lukeminen analyysivaiheesta ja ajan antaminen itselle auttoivat tässä kohtaa tutkimusta.

Yksin työskentelyssä oli omat hyvät ja huonot puolensa. Etua oli siitä, että pystyin kirjoittamaan sekä tutkimaan itselleni sopivina aikoina. Uskon kuitenkin, että työskentely parin kanssa olisi voinut tuoda lisää syvyyttä omaan ymmärrykseen sekä prosessin eri vaiheista. Tutkimuksen tulokset ovat samankaltaisia kuin aiemmat aiheesta tehdyt tutkimukset. Tämän tutkimani esiopetusryhmän lapset ovat pääosin tyytyväisiä omaan arkeensa. Myös kiusaamista ja yksinäisyyttä esiintyy. Lisäksi tärkeä havainto tulevaisuuden kasvattajana on se, että muistaa pysähtyä kuulemaan ja kuuntelemaan lapsia. Joskus aikuiselle merkityksetön pikkuasia, kuten istumapaikan siirtäminen, voi olla lapselle hyvin merkityksellinen.

Lasten kerronta osoittautui ennakoimattomaksi ja rönsyileväksi. Ensimmäisten haastattelujen aikana en osannut oikeastaan varautua siihen, että lapset vastaavat kysymyksiin eritavoin kuin olin ajatellut. Siksi olo tuntui haastattelujen aluksi hämmentyneeltä. Opin haastattelujen aikana lasten kanssa vuorovaikutuksellisuudesta ja olen tyytyväinen lasten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen keskusteluun. Lapsen kannalta tarkoitus oli tehdä haastattelutilanteesta miellyttävä ja dialoginen keskustelu ja saada lapsi näin rentoutumaan. Pelkäämään esittämällä kysymyksiä ja odottamalla lapsen vastausta tilanne olisi ollut lapsen ja haastattelijan kannalta jäykempi ja muodollisempi.

”Meidän aikuisten tehtävä on auttaa ja tukea lasta löytämään oma polkunsaa maailmassa. Aikuisten tehtävä on varmistaa kokonaisvaltaisen kehityksen edellytykset tukemalla lapsen fyysistä, kognitiivista, psyykkistä kuin sosioemotionaalista kasvua ja kehitystä. Siten lapsi voi kasvaa täyteen potentiaaliinsa.”
(Sääkslahti 2015, 11.)

Ensimmäiseksi tutkimukseksi aihealue oli laaja. Näin jälkikäteen on helpompaa miettiä, kuinka työtä olisi voinut rajata vielä järkevämmiin. Tutkimus käsiteli lasten kokemuksia ja tämän tavoitteen onnistuin mielestäni saavuttamaan hyvin. Toisaalta, olisinko voinut saada syvällisempiä vastauksia lapsilta rajaamalla aihepiirejä tiiviimmin.

Kirjallisuutta lapsen kehityksestä, varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen sisällöistä sekä perusopetuksesta on hyvin saatavilla. Lähdemateriaalia löytyi sekä koulun että kaupungin kirjastosta kiitettävästi. Opin prosessin aikana itsestäni sekä olen iloinen siitä, että työ valmistui aikataulussa tai jopa hieman ennemmin. Tekemäni valinnat toivat minut tähän lopputulokseen, jossa voin kasvaa ammatillisesti lapsista pitävästä aikuisesta lapsia ja lapsuutta ymmärtäväksi kasvattajaksi.

On ehkä niinkin, että rohkeus kasvaa yrittämisestä. Sitten voi sydän avautua ja pääsee harppauksen eteenpäin. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 129.)

LÄHTEET

Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuuden tutkimukseen. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9–30.

Alasuutari, M. 2009. Kasvatusinstituutiot lapsuuden rakentajina. Teoksessa Alanen, L. & Karila, K. (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 54–88.

Andréasson, A. & Allard, B. 2014. Lärande lek i förskoleklass. Stockholm: Lärrarförlaget.

Cantell, H. 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus Oy.

Cederlund, C. & Berglund, S.-A. 2014. Socialpedagogik – pedagogist social arbete. Stockholm: Liber.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 6. painos. Tampere: Vastapaino.

Hakkarainen, P. 2002. Kehittävä esiopetus ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Oy Edita Ab.

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2014. Leikin käsikirja. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu – teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.–16. painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E. 2002. Uudistuva esiopetus. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy.

Jantunen, T. & Haapaniemi, R. 2013. Iloa kouluun. Avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kallio, K. P., Stenvall, E., Bäcklund, P. & Häkli, J. 2013. Arjen osallisuuden tukeminen syrjäytymisen ehkäisemisen välineenä. Teoksessa Reivinen, J. & Vähäkylä L. (toim.) Ketä kiinnostaa? Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus & Suomen akatemia, 69–87.

Karila, K. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiset käytännöt lasten oppimisen mahdollistajina tai rajaajina. Teoksessa Pyhältö, K. & Vitikka, E. (toim.) Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Opetus- ja koulutusministeriön julkaisuja 2013:9. Helsinki: Opetushallitus, 33–47.

Karlsson, L. & Karimäki, R. (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Helsinki: Suomen Akatemia.

Kasanen, L. & Kohtala, T. 2014. Esikoululaisen kokemuksia esikoulun alkumetreillä. Opinnäytetyö. Diak Pieksämäki. Saatavissa: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73051/Kasanen_Laila_KKohtal_Tanja.pdf?sequence=1 [viitattu 12.1.2017].

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Kuokkanen, H. 2014. Esiopetus. Teoksessa: Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. (Toim.) Lapsen parhaaksi. Lähiohittaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita, 61–67.

Kurttila, T. 2016. Lapsibarometri 2016. Luottamus 6-vuotiaiden lasten koke-
mana. Tuukkanen, T. (toim.) Saatavissa: [http://lapsiasia.fi/wp-con-
tent/uploads/2016/11/LA_lapsibarometri_2016.pdf](http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2016/11/LA_lapsibarometri_2016.pdf). [viitattu 12.1.2017].

Kyrönlampi, T. 2011. Päiväkodin arki lapsen kokemana. Teoksessa Alila, K. &
Parrila, S. (toim.) Lapsen arki ja vuorovaikutus varhaiskasvatuksessa. Katsaus
varhaiskasvatuksen väitöskirjoihin vuosilta 2006–2010. Oulu: Ediva.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja
nuorten etiikka. Julkaisu 101. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973.

Lapsiasia. Lapsen äänen vahvistaja. Saatavissa: [http://lapsiasia.fi/lapsiasia-
valtuutettu/](http://lapsiasia.fi/lapsiasia-valtuutettu/) [viitattu 12.3.2017].

Lapsiasia. 2016. Lapsibarometri 2016: Luottamus 6-vuotiaiden lasten koke-
mana. Saatavissa: [http://lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/julkaisut-2016/lapsibaro-
metri-2016/](http://lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/julkaisut-2016/lapsibaro-
metri-2016/) [viitattu 12.1.2017].

Lapsibarometria. 2016. Saatavissa: [http://lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/julkai-
sut-2016/lapsibarometri-2016/](http://lapsiasia.fi/aineistot/julkaisut/julkai-
sut-2016/lapsibarometri-2016/). [viitattu 12.1.2017].

Luostarinen, A. & Peltomaa, I.-M. 2016. Reseptit OPSin käyttöön. Jyväskylä:
PS-kustannus.

McAuley, C., Morgan, R. & Rose, W. Children's Views on Child Well-Being.
Teoksessa: McAuley, C. & Rose, W. (Edited by.) Child Well-Being – Under-
standing Children's Lives. London: Jessica Kingsley Publishers, 39–66.

MLL. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 5 - 6 vuotias lapsi. Saatavissa:
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/
[viitattu 13.1.2017].

OPH. Perusopetus. Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus. [Viitattu 8.2.2017].

OPS 2016. Saatavissa: <http://www.oph.fi/ops2016/aikataulu>. [Viitattu 18.9.2016].

Ojanen, T., Ritmala, M., Sivèn, T., Vinhunen, R. & Vilèn, T. 2013. Lapsen aika. 12.–15. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Perusopetuslaki 21.8.1998.

POPS. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Helsinki: Opetushallitus. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. [Viitattu 8.2.2016].

Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino, 69–94.

Roos, P. 2016. Mitä kuuluu? Lapsen kertomukset ja osallisuus päiväkotiarjessa. Vaasa: Waasa Graphics Oy.

Saloviita, T. 2013. Luokka haltuun! Parhaat keinot toimivaan opetukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Saloviita, T. 2014. Työrauha luokkaan. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Shier, H. 2001. Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations, 107 - 117. Saatavissa: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/chi.617/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=www.google.fi&purchase_site_license=LICENSE_DENIED_NO_CUSTOMER. [Viitattu 15.1.2017].

- Soininen, M. 1995. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Turku: Turun yliopisto.
- Sääkslahti, A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi–Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- THL. 2016. Lapsen osallisuus. Päivitetty 30.12.2016. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>. [Viitattu 18.9.2016].
- Turja, L. 2016. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 3.päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 41–54.
- Vasu. 2005. Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet. STAKES: oppaita 56.
- VASU Loviisa. 2011. Saatavissa: <http://www.loviisa.fi/file/lid12676/files/attachment/Esiopetuksenopetussuunnitelma.PDF>. [Viitattu 4.7.2016].
- Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.
- Uusitalo, H. 1996. Tiede, tutkimus ja tutkielma - johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

TEEMAHAASTATTELURUNKO**3.1.2017****Minkälainen päivä sinulla on ollut tänään/ mitä olet tehnyt?**

Tämä ei ole varsinainen haastattelukysymys

TAUSTA**Tyttö****Poika****Onko sinulla siskoja tai veljiä?****1. MENNEISYYDEN ANALYYSI****Oletko/oletko ollut päiväkodissa?**

Aamulla, iltapäivällä, ennen esikoulua, esikoulun jälkeen..

Mikä on/oli päiväkodissa parasta?**Oliko päiväkodissa jotakin mistä et pitänyt?****2. NYKYTILAN ANALYYSI****Mitä haluat kertoa esikoululaisen päivästä?****Mikä esikoulussa on parasta?****Onko jotain ikävää/jotain mistä et pidä esikoulussa?****Mikä tekee sinut iloiseksi?****Minkänimisiä kavereita sinulla on?****3. TULEVAISUUDEN ANALYYSI****Olet ensi vuonna ykkösluokkalainen.****Minkälaista koulussa on?****Mitä odotuksia/ajatuksia koulu herättää?****Mikä koulussa on parasta?****Onko sinulla jotain huolia tai jännittääkö mikään koulussa?****Kenelle voit kertoa omasta päivästä, iloista tai huolista?**

4. UNELMIEN PÄIVÄ

Missä sinun mielestä lapsen on paras olla? Miksi?

-päiväkodissa, esikoulussa, koulussa

Millainen on sinun unelmapäivä? Mitä silloin tapahtuu?

Hei esikoululaisten vanhemmat,

Olen sosionomi-opiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni liittyen alle kouluikäisiin lapsiin. Aiheenani on; Nivelvaiheessa esikoululaisesta koululaiseksi – lapsen näkökulmia päiväkodin, esikoulun ja koulun arjesta.

Pyydän saada lupaa haastatella lastanne 1 – 3 kertaa, tammikuun 2017 aikana. Haastattelu tehdään teemahaastatteluna lapsen ikätaso ja vireystila huomioiden. Kysymykset koskevat lasten ajatuksia arjesta päiväkodissa, esikoulussa ja tulevasta koululaisen roolista. Haastattelut nauhoitetaan ja osallistuminen on täysin luottamuksellista. Tutkimusmateriaali on vain omassa käytössäni ja se tuhoaan heti, kun aineisto on analysoitu. Lasten nimiä ei käytetä opinnäytetyön raportissa.

Tutkimuksen tulokset auttavat ottamaan huomioon lapsen mielipiteen esikoulutyötä suunniteltaessa sekä koulunkäynnin siirtymävaiheessa. Valmis tutkimus on esiteltävissä 05/2017.

Haastattelua varten tarvitsen Teidän lupanne.

Ystävällisin yhteistyöterveisin ja suostumuksestanne kiittäen,

Emma Kärenaho

Lisätietoja puhelimitse xxx xxxx xxx tai sähköpostitse
emma.karenaho@student.kyamk.fi

Palauta tämä osa esikouluun 1.11.2016 mennessä. ☺

Lapsen nimi _____

Lapseni SAA osallistua haastatteluun _____

Lapseni EI SAA osallistua haastatteluun _____

Huoltajan allekirjoitus

